

Losonci Miklós
AZ ELPUSZTÍTHATATLAN FESTŐ

Erdős László képi vallomása

Benned a cél, s Nálad a kulcs" - írta Babits Mihály. Ezt a belső iránytűt Erdős László soha nem veszítette el, a lélek e pontos műszere kormányozta egész életében, megpróbáltatásaiban, ez vezette számtalan gáton, kudarcon, akadályon át a boldogsághoz. A boldogsághoz? Pontosabban a műhöz, az új, mindig új képhez, mely ha nem is a teljes boldogság, de a boldogsága. Hemingway örök érvényű mondása, hogy „Az embert el lehet pusztítani, de legyőzni soha”. Erdős László átírta a Nobel-díjas író igazságát, azzal bővítette ki, hogy az embert elpusztítani nem lehet. Erdős László elpusztíthatatlan. Csapások sora érte, de a belső irányt soha nem veszítette el, - a szenvedések láncolata nem sívársággal, hanem termelő állapottal ajándékozta meg, élte, éli, gyakorolta, gyakorolja Nietzsche fölismerését, - „Akit a bajok nem törnek össze, azt megerősítenek”. Erdős Lászlót megerősítették. Tehetsége, szorgalma, akarata együtthatóival. Ahogy Beethoven V. szimfóniájában kopog a sors, Erdős László életében ezt többször megtette. Keményen, kérlelhetetlenül. A második világháborúban láblövést kapott, szép atlétikai futópályáját ezért váltotta át távgyaloglásra, melyben szintén országos helyezést ért el. Erdős Lászlónak a sport és a művészet jelentett a két irányító, vezérlő csillagot. Átlendült az első akadályon. A sors második kopogása az 1 960-as évek elején sújtóbb erejű volt. Akaratának, szívós szervezetének köszönhető és a kitűnő agysebésznek, Pásztor Emilnek, hogy Erdős László másodszer is föltámadt, visszakeringözött az életbe, ha félig bénán, egyik szemére vakultan is, de azóta, immár harmincöt esztendeje napi 3-4 órát fest-festhet. Húsz embernek elegendő csapás érte, de kibírta a harmadik ütést is; medencecsonttörés. A sport izgalmát, örömét elorozta az ismétlődő betegség, de a művészete lett és maradt a legnagyobb gyógyszere - újra és újra föltámadt, nekilendült az alkotásnak. Gondolhatnánk, elég ennyi a sorscsapásból. Bizony elég, sok is, keservesen sok - de Erdős Lászlót újabb attak érte. Nagy gyomorműtét, de akaratanak, szervezetének szövetséges energiáival Bátorfi professzor újra megmentette. Hónapok lábadozása után Erdős László újra jár és fest, fest lankadatlanul. Ekkor következett be a legnagyobb fájdalom, amit már Ő is nagyon nehezen visel, mert a fizikai kínokat elviselhetőnek ítélte mindig, de a lelki fájdalom marcangolja, kitűnő társától Erzsikétől elbúcsúzott az élet. Im már nem istápolja szeretettel, pompás ételekkel a festőt e nagyszerű asszony. Magára maradt Erdős László. Magára? Mégsem. Hiszen mindig akadt, aki megpróbáltatásai közepette mellé állt. Hitvese, Nagykanizsa, a város és most fia, annak felesége Ágnes, és fiúunokái. Ez újra és újra küzdelemre biztatja, új művekhez segíti. Elelte, sorsa: Világrekord. Olyannyira az, hogy minden boldoggáavatási ceremónia és per nélkül Erdős Lászlót az élet szentjévé avathatjuk.

Fák télen, 1969

Szent Anna tó, 1983

Borszékfürdő, 1983

Göcseji harangláb, 1985

Tihanyi öböl 1985

Oltárkő, Erdély – 1983

Nagykanizsának két óriása van: Rózsás János és Erdős László. Rózsás kibírta a Gulág poklát, pompás regényt írt „Keserű ifjúság”-árói és Duszja nővéréről, aki megmentette, és Erdős László, aki a sors Gulágját győzte le diadalmasan, és a poklot emelte földi téren égi magasságba. A kint változtatta örömmé és alkotássá. Művészetté.

Az Erdős-kép szépség és erkölcs. Félig vak? Ettől még jobban lát. Nem szorul a gyámoltásra, lelki vigaszt Ő nyújt csendéleteivel, erdélyi, göcseji, őrségi tájaival, a Dunakanyar és a Balaton évszakokban ringó színpompájával. Mindig kellemes, mindig derűt fakaszt szívünkben. Nem egyszer feszítette Golgotára Őt az élet, legyőzte a kint, győzelemmé változtatta a szenvedést, a vereségeket. Ez az Ő képessége. Példa és mérték. Megszégyenítő ez a mentett, megküzdött színes derű, mert rádöbbsent, százszor kisebb bajjal milyen természetlenül szomorúak vagyunk olykor - nem hitelesen.

Most legújabb kiállításán újabb meglepetés érte a látogatót. Új műveiben nyoma sincs a feketének - e tónust száműzte hétköznapjainkból, nem engedélyezi, hogy a lehangolás gyötörje szemünk, hangulatunk. A színek légióinak örömet zúdítja ránk, s ami még különösebb, hogy egyre szürreálisabbá váló állapota ellenére ragaszkodik a valósághűség ábrákban, motívumokban, látványos látomásokon föl villanó tiszta egészségéhez. Mindez egyszerre emberi és festői teljesítmény, pedig a borulat most érthető lenne. Nem, nem Ő nem engedélyezheti árnyaiban az árnyak születését, megálljt parancsol a képein meghirdetett esztétikum pazar gazdagságával.

Élménye a teljes magyar táj, a domborzat és a lelkület rokonságát ragadja meg. Képelete forrásítja az Oltárkő, a Hargita ajánlatait, Erdély az első forrása. Emlékeiben őrzi, műveiben megörökíti Borszékfürdőt, a Szent Anna tó poézisét, a csikszentgyörgyi székely kaput, Farkaslakát, esztenát a Görgényi havasokban, Békás patakot a Gyilkos tónál. Ábrázolja és festőileg értelmezi ifjúságának képzeletben szünetelenül újjászülető emlékeit, a tájak színes csöndjét. Az sem lényegtelen, hogy meghitt alázattal mindig pallérozza tehetségét, jó inspirációkat kapott egy életre Mattis Teutsch Jánostól, Zsögödi Nagy Imrétől, Szőnyi Istvántól. Kamatoztatta tanácsaikat.

Alakított formarendjét állandósította, színrendje mindig a teljes színiskálára alapozódik. Olykor - így a visegrádi Dunakanyar esetében átalakítja a táj anatómiáját -, szűkített folyam és magasított hegy kelti bennünk a módosított látvány ünnepest. Festményeinek egyedi törvénye, hogy nemcsak a táj anatómiáját rögzíti felületein, hanem minden látványa változás, egyszerre Csiksomlyó, Göcsej, Őrség és Erdős László önarcképe, kettős egység. Kép, ábrázolat és lelki kategória, mindezt a valóság színes kiemelésével éri el, így lesz Szalafő, Tihany, az Alföld a létezés színragyogása Vele és Általa.

Műgondja átfogja a lelkületi régiókat nemcsak a kidolgozást, ezért teljesítménye hallatlanul egyenletes, nincsenek lapályai. Az egyszerűség pompája hatja át a göcseji haranglábat és a csiki motívumokat; mindent a békéltető béke sugároz be a szelídített színek ragyogásával, a harmonizált virágcsokor és a hóval ellepett gémeskút kelt bennünk megnyugvást. Művészete az egyszerűség felsőfoka, minden töredéke a teljesség erejével hat. Szépített szépség az Ő általános bensősége, festői offenzíváját áhítat és szívós tudatosság kormányozza. Minden órája csúcsra járatott idő, nem engedélyez magának semmilyen kényelmes lazaságot, minden rezdülése az elérhető optimum, nem túri a hiányt. Innen, hogy Erdős László összpontosított fegyelme kelt bennünk ámulatot, az ősi egyszerűség válik színes időtlenséggé, s miközben gyönyörködést okoz, látomásai tisztulást kezdeményeznek bennünk.

Egyéniségének része, képeinek karaktere, hogy hidakat tud építeni emberek és a művészet között - örömkeltő szépségei egyre nagyobb térhez jutnak - energiákkal változtatnak életünkön, hiszen felismerésekhez juttatnak mindannyiunkat. Komoly tett az, hogy képsorával rádöbbsenti a nézőt: a magyar tájak rokonsága föl villanyozó színeiknek nyugodt méltósága. Nem kis dolog, sőt a legnagyobb, hogy a részlet hordozza a teljességet; az korszerű benne, ami ősi, felejthetetlen: a széltől borzolódó fa, a kukoricás, a rendezett szőlőtőkék sokasága, az erdő zöldje, a hóval borított kerti pad, a rózsák újjongása a fehér vázában, a tihanyi templom kettős tornya, a balatonfüredi sétány, a székely házak kék ablakai, a visszavonhatatlan élet kimeríthetetlen bősége, mely maga a csoda. Csodálkozásunk tárgya a göré, az Erdős László ecsetje által érintett kútkáva, a zsuptető, a síkságot ünnepi ragyogással beborító Napkorong. Ahogy a fehérülő „Oltárkő”-t látatja, az maga a templom, olyan istentisztelet, ahol a fenyők a ministránsok és a patakzúgás a zene.

A Bibliában olvashatjuk: „Senki se lehet próféta a saját hazájában”. Most áprilisban Nagykanizsán, Erdős László nyolcvanadik önálló kiállításán mégis az történt, hogy a sokaság megbecsüléssel övezte ezúttal is emberi és művészi nagyságát. Megérdemli.